

GRUDZIEŃ 1970

mieso-wędliny

„OPERACJA CENOWA”

Władysław Gomułka

SCHYŁEK RZĄDÓW
WŁADYSŁAWA GOMUŁKI
TO POGORSZENIE SYTUACJI
POLITYCZNEJ, SPOŁECZNEJ
I EKONOMICZNEJ.
WŁADZE KOMUNISTYCZNE
CHCIAŁY ROZWIĄZAĆ
PROBLEMY GOSPODARCZE
PRZEZ WPROWADZENIE TUŻ
PRZED ŚWIĘTAMI BOŻEGO
NARODZENIA PODWYŻKI CEN,
PROPAGANDOWO NAZWANYCH
„OPERACJĄ CENOWĄ”.

9 GRUDNIA

W obawie przed buntem społecznym wobec podwyżki cen Zarządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych nr 00110/70 została uruchomiona Akcja „Jesień – 70”. Jej celem było „zapewnienie porządku i bezpieczeństwa publicznego w kraju oraz koordynacja działań jednostek organizacyjnych resortu spraw wewnętrznych”.

12 GRUDNIA

W radiu i telewizji pojawiły się informacje, że następnego dnia zostaną podniesione ceny na artykuły spożywcze i opał oraz obniżone na niektóre artykuły przemysłowe i elektroniczne. Rozpoczęła się „Operacja cenowa”.

ŚREDNIA PENSJA W 1970 r. WYNOŚIŁA 2235 zł

ARTYKUŁ	Waga / Objętość	Cena przed 12.12.1970	Cena po 12.12.1970
Chleb	1 kg	4 zł	4 zł
Mieszanka czekoladowa	1 kg	60 zł	60 zł
Mąka pszenna	1 kg	6,70 zł	7,80 zł
Kasza jęczmienna	1 kg	5,70 zł	7,10 zł
Makaron	0,5 kg	5,30 zł	6,60 zł
Jajka	1 szt.	2,70 zł	2,70 zł
Schab wieprzowy	1 kg	56 zł	66 zł
Kiełbasa „myśliwska”	1 kg	100 zł	120 zł
Szynka gotowana	1 kg	90 zł	110 zł
Filet z dorsza	1 kg	25 zł	29 zł
Żółty ser	1 kg	2,90 zł	3,30 zł
Mleko butelkowane	1 l	2,90 zł	3,30 zł
Dżem truskawkowy	1 szt. (598 g)	9,90 zł	13,80 zł
Kawa ziarnista	1 op. (100 g)	25 zł	40 zł
Kawa zbożowa	1 op. (0,5 kg)	1,80 zł	4,30 zł

WYBRANE ARTYKUŁY SPOŻYWCZE

WYBRANE ARTYKUŁY PRZEMYSŁOWE

ARTYKUŁ	Cena przed 12.12.1970	Cena po 12.12.1970
Samochód Syrena 1 szt.	74 000 zł	74 000 zł
Motocykl 1 szt. (125 cm ³)	8000 zł	9000 zł
Radio 1 szt.	1000 zł	950 zł
Telewizor 1 szt.	8000 zł	7800 zł
Długopis 1 szt.	100 zł	70 zł

ŻYWNOSĆ	
Kawa zbożowa	92,1%
Smalec	33%
Mięso i jego przetwory	17,6%
Mąka	16,6%
Przetwory mleczne	3,8%
Ryby	11,7%
Dżem	36,2%
Kasza jęczmienna	31%
Makaron	15,3%
OPAŁ	
Koks	19,2%
Węgiel brunatny	14%
Węgiel kamienny	10%

SKALA PODWYŻEK W PROCENTACH

CZAS TRWANIA PROTESTÓW GRUDNIOWYCH NA WYBRZEŻU

1970

GRUDZIEŃ 1970

1890

ZBUNTOWANE WYBRZEŻE. GDAŃSK 14-16.12

1

Stocznia Gdańska im. Włodzimierza Lenina

- 14 grudnia
• początek protestu
16 grudnia
• pacyfikacja zakładu
przez wojsko i śmierć
dwóch stoczniovców

2

Wiadukt Błędnik i Węzeł Piastowski

- 14 grudnia
• pierwsze starcia z milicją

3

Prezydium MRN, Komenda Miejska MO i areszt śledczy

- 15 grudnia
• starcia z milicją i próba
odbicia aresztowanych
stoczniovców. Stoczniovec
Józef Widerlik pierwszą ofiarą
śmiertelną Grudnia '70

4

Ulica Hucisko

- 15 grudnia
• regularne starcia z milicją, użycie
autobusów i ciężarówek jako
taranów kierowanych w stronę
szpalerów ZOMO,
śmierć jednego demonstranta

5

Komitet Wojewódzki PZPR

- 14 grudnia
• pierwsze próby podpalenia gmachu
15 grudnia
• oblężenie gmachu przez kilkunastotysięczny tłum
i podpalenie KW PZPR

6

Okolice Dworca PKP Gdańsk Główny

- 14 grudnia
• regularne walki z milicją
15 grudnia
• starcia z ZOMO i WP, zdobycie kilku transporterów
i czołgów przez demonstrantów, 4 ofiary śmiertelne

7

Targ Drzewny

- 14 grudnia
• demonstracja pod Domem Prasy

GDAŃSK

14.12 15.12 16.12 17.12 18.12 19.12 20.12 21.12 22.12

1970

GRUDZIEŃ 1970

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Szczecinie

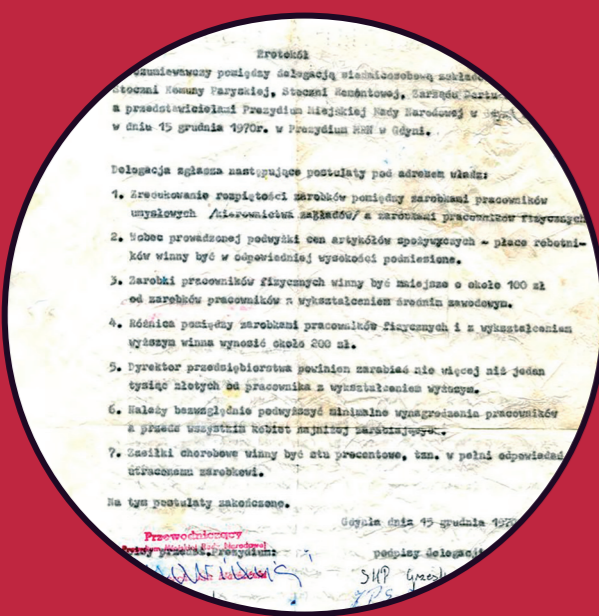

ZBUNTOWANE WYBRZEŻE.

GDYNIA 15-17.12

1

Prezydium MRN

15 grudnia

- spotkanie delegatów strajkujących załóg z przewodniczącym MRN i powołanie Głównego Komitetu Strajkowego m. Gdyni – pierwszego zalegalizowanego przez władzę przedstawicielstwa strajkujących w dziejach PRL

2

Okolice przystanku SKM Gdynia-Stocznia

17 grudnia

- masakra robotników zmierzających do pracy w stoczni i porcie – od kul milicji i wojska ginie 13 osób, początek „czarnego czwartku”

3

3

Ul. Czerwonych Kosynierów

17 grudnia

- początek „konduktu pogrzebowego” z ciałem Zbigniewa Godlewskiego, niesionym w stronę Prezydium MRN

4

Ulica Świętojańska

17 grudnia

- pokojowy marsz zostaje zaatakowany przez milicję i ZOMO

5

Okolice przystanku SKM Gdynia Wzgórze Nowotki

17 grudnia

- walki z milicją i wojskiem, ginie 5 osób (spośród demonstrantów i przechodniów)

GDYNIA

14.12 15.12 16.12 17.12 18.12 19.12 20.12 21.12 22.12

1970

GRUDZIEŃ 1970

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Szczecinie

ZBUNTOWANE WYBRZEŻE. ELBLĄG 15-18.12

1

Plac Jedności Narodu

17 grudnia

- na placu przed Prezydium Miejskiej Rady Narodowej 2 tys. manifestantów otacza kompanię milicji i 40 żołnierzy – do rozproszenia zgromadzonych wykorzystano 57 czołgów, ale nie użyto broni palnej

2

Gmach Sądu Okręgowego

17 grudnia

- walki uliczne i podpalenie gmachu sądu – wojsko i milicja odpierają atak na areszt śledczy

3

Ulica 1 Maja

18 grudnia

- funkcjonariusz MO zabija wychodzącego z baru Mariana Tadeusza Sawicza, niebiorącego udziału w demonstracjach

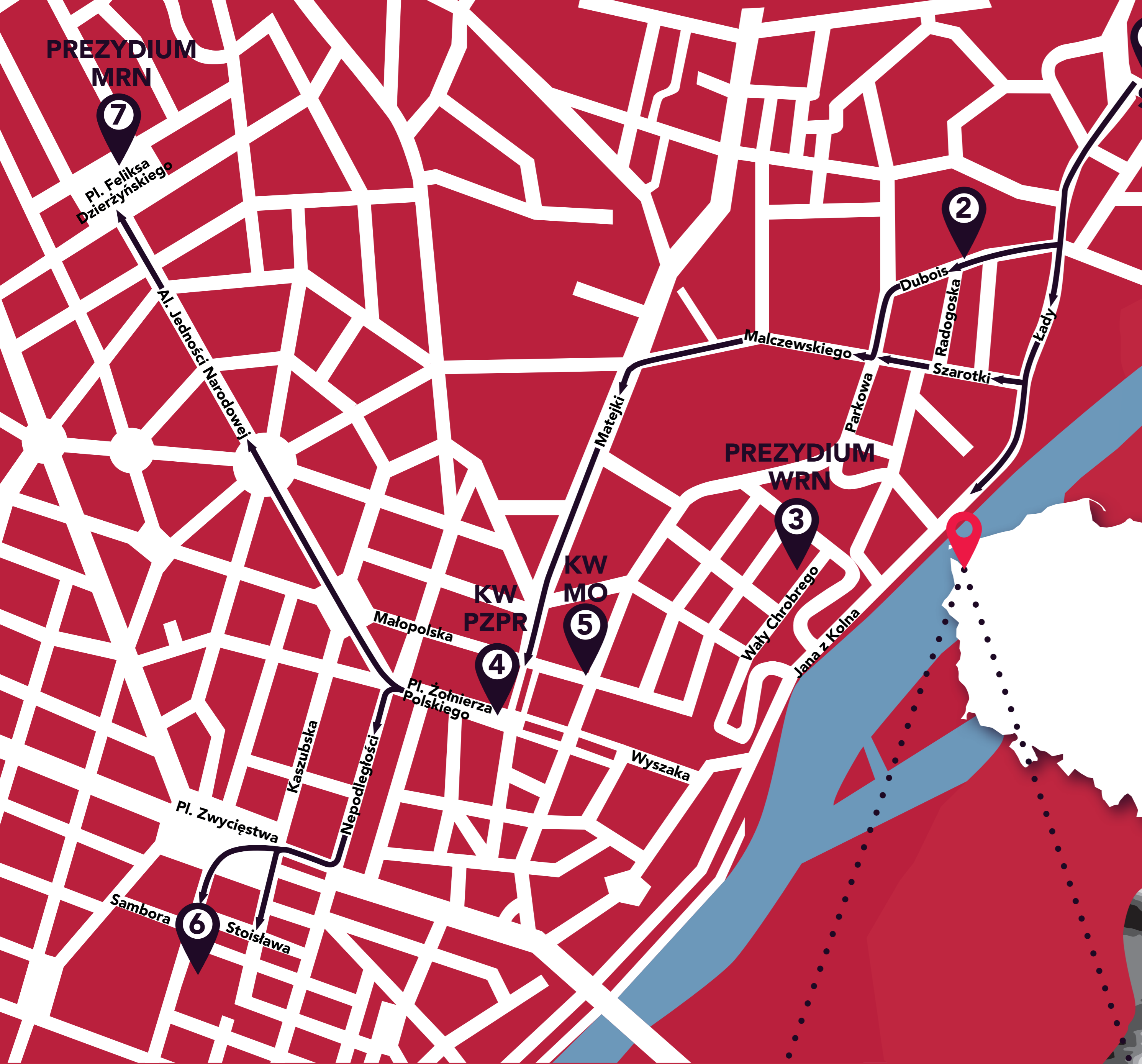
ELBLĄG

14.12 15.12 16.12 17.12 18.12 19.12 20.12 21.12 22.12

1970

GRUDZIEŃ 1970

ZBUNTOWANE WYBRZEŻE. SZCZECIN 17-22.12

1

Stocznia Szczecińska im. Adolfa Warskiego
17 grudnia
• protesty
18 grudnia
• śmiertelnie ranione 2 osoby

2

Ulica Dubois
17 grudnia
• pierwsze starcia z milicją

5

Komenda Wojewódzka MO
17 grudnia
• regularne starcia z milicją i wojskiem, użycie samochodów oraz szalupy jako taranów. Podpalenie KW MO, kasyna milicyjnego. Pod KW MO i w okolicach zginęło 12 osób

3

Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej
17 grudnia
• demonstracje pod PWRN
20 grudnia
• podpisanie porozumienia między władzami a przedstawicielami strajkujących

6

Prokuratura Wojewódzka, Wojewódzki Areszt Śledczy, koszary Pułku Inżynieryjno-Budowlanego
17 grudnia
• szturm na areszt, gdzie według pogłosek miała być przetrzymywana delegacja stoczniowców. Najprawdopodobniej od strony pułku padły strzały. Śmiertelnie raniona jedna osoba

4

Komitet Wojewódzki PZPR
17 grudnia
• kilkunastotysięczny tłum demonstrantów
• podpalenie „domu partii”

7

Prezydium Miejskiej Rady Narodowej
17 grudnia
• starcia zakończone podpaleniem PMRN i strzałami z ostrej amunicji

SZCZECIN

GRUDZIEŃ 1970

KIEROWNICTWO STRAJKÓW W GDYNI I SZCZECINIE

Solidaryzujemy się
z klasą robotniczą
WYBRZEŻA

15 GRUDNIA

GŁÓWNY KOMITET STRAJKOWY DLA MIASTA GDYNI

Założony przez przedstawicieli
11 zakładów

Pierwsza ponadzakładowa reprezentacja robotników
w PRL. Po około ośmiu godzinach funkcjonowania, mimo
rozmów z przewodniczącym Prezydium MRN Janem
Marianińskim, cały komitet został aresztowany.

STOCZNIOWCY
ŻĄDAJĄ SPEŁNIENIA
POSTULATÓW

18–22 GRUDNIA

OGÓLNOMIEJSKI KOMITET STRAJKOWY

Założony przez przedstawicieli 12 zakładów
(następnie ponad 100 zakładów w regionie uznało
jego zwierzchność)

- sformułował żądania strajkujących – 21 postulatów (m.in. utworzenie wolnych związków zawodowych, cofnięcie podwyżki cen oraz podwyższenie płac o 30%)
- negocjował z reprezentantami władz w imieniu strajkujących zakładów
- przedsiębiorstwa komunalne działały zgodnie z jego zaleceniami, aby społeczeństwo jak najmniej odczuło skutki strajku
- komitety strajkowe wykonywały jego polecenia
- decydował o trwaniu strajku

Członek Biura Politycznego KC PZPR Jan Szydłak nazwał stan
panujący w mieście Republiką Szczecińską

PRZYWÓDCY STRAJKÓW

GDYŃSK

GDYNIA

SZCZECIN

Kazimierz Szoloch

Zbigniew Jarosz

Stanisław Słodkowski

Edmund Hulsz

Mieczysław Dopierała

Edmund Bałuka

UTWORZONO NIEZALEŻNE OD WŁADZ KOMUNISTYCZNYCH OŚRODKI DECYZYJNE

GKS
GDYNIA

OKS
SZCZECIN

14.12

15.12

16.12

17.12

18.12

19.12

20.12

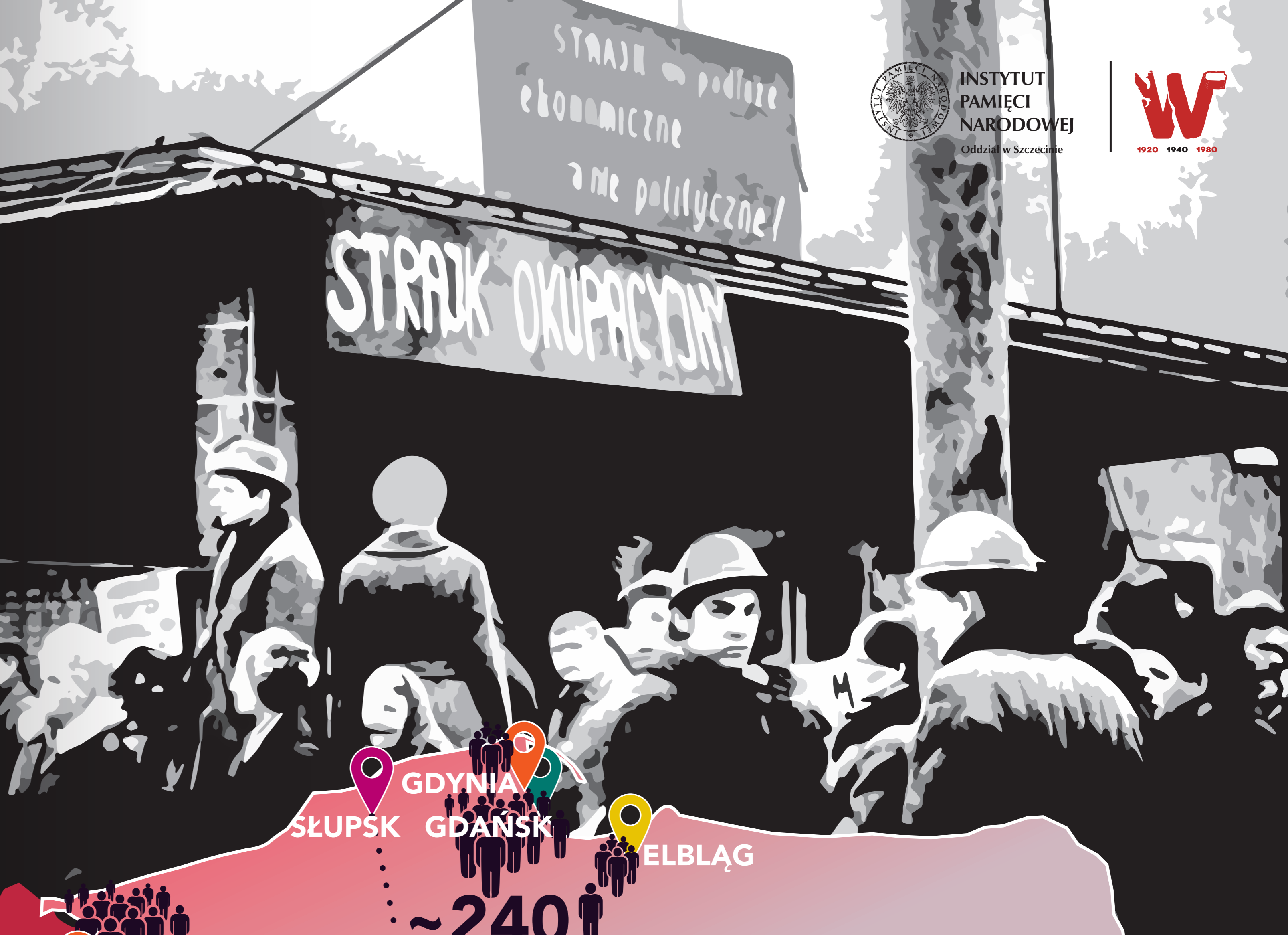
21.12

22.12

1970

GRUDZIEŃ 1970

REWOLTA ROBOTNICZA

GRUDZIEŃ '70 W KRAJU

37 strajkujących zakładów
poza Wybrzeżem

strajki w **7/17** województw

~22 280 strajkujących osób

ponad **6000** osób zatrzymanych

w okresie świąt Bożego Narodzenia
w aresztach w całym kraju
nadal przebywało

278 osób

	akcje strajkowe	protesty uliczne	kolportaż ulotek	hasła na murach	miejsca starć z wojskiem i milicją	użycie wojsk pancernych	użycie śmigłowców	użycie okrętów MW	ofiary śmiertelne
14.12	●	●	●	●	●	●	●	●	●
15.12	●	●	●	●	●	●	●	●	●
16.12	●	●	●	●	●	●	●	●	●
17.12	●	●	●	●	●	●	●	●	●
18.12	●	●	●	●	●	●	●	●	●
19.12	●	●	●	●	●	●	●	●	●
20.12	●	●	●	●	●	●	●	●	●
21.12	●	●	●	●	●	●	●	●	●
22.12	●	●	●	●	●	●	●	●	●

LICZBA OSÓB STRAJKUJĄCYCH

KILKANAŚCIE tys. osób strajkujących

KILKA tys. osób strajkujących

FORMY PRZEMOCY FIZYCZNEJ I PSYCHICZNEJ WOBEC ZATRZYMANÝCH PROTESTUJĄCYCH:

- „ścieżki zdrowia”, „drogi ognia” – przejście między dwoma szeregami funkcjonariuszy kopiących, szarpających, bijących pałkami i pięściami
- poniżające traktowanie – rozbieranie do naga, golenie głów, brutalne przesłuchania, przetrzymywanie w zatłoczonych celach
- zastraszanie uczestników strajków, zwolnienia z pracy, zmuszanie do emigracji, tajemnicze śmierci członków szczecińskich komitetów strajkowych Adama Ulfika i Bogdana Gołaszewskiego

• Zmiany na szczytach władzy.
• I sekretarzem PZPR został Edward Gierek

14.12 15.12 16.12 17.12 18.12 19.12 20.12 21.12 22.12

1970

STRAJK OBUJAN
YJNY 22 1 71

GRUDZIEŃ 1970

PROTEST TRWA

STRAJKI OD STYCZNIA DO MAJA 1971

Protesty grudniowe i liczne ofiary nie doprowadziły do spełnienia żądań robotników. Od stycznia do maja w większości województw dochodziło do akcji strajkowych. Apogeum nastąpiło w dniach 19–26 stycznia 1971 r.

KILKASET akcji strajkowych

strajki w **12/17** województw

ponad **120 000** strajkujących osób

ponad **20%** załóg strajkujących zakładów zaangażowanych w protesty

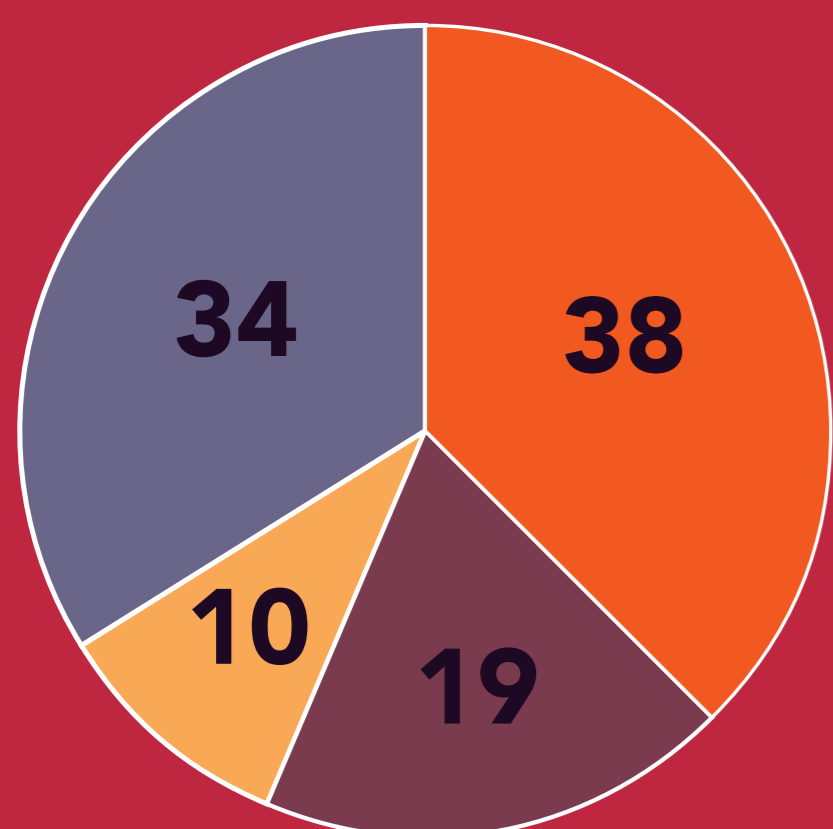

„GORACY STYCZEŃ” 1971

AKCJE STRAJKOWE
W WIĘKSZOŚCI
WOJEWÓDZTW

LUTY 1971

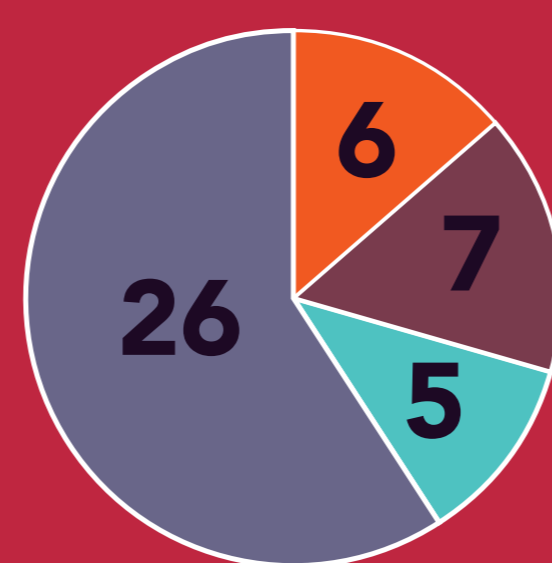
LICZBA AKCJI STRAJKOWYCH

101

Szczecin – Stocznia Szczecińska im. Adolfa Warskiego. Edward Gierk obiecał poprawę warunków materialnych

MARZEC 1971

44

Gdańsk – Prezydium WRN. Z ust Edwarda Gierka pada słynne pytanie: „Pomożecie?”. Stoczniojcy bez entuzjazmu uwierzyli w obietnicę poprawy warunków materialnych

KOMISJA ROBOTNICZA

Pierwsze demokratycznie wybrane przedstawicielstwo robotników w PRL utworzone 26 stycznia 1971 r. w Szczecinie. Komisja powstała w następstwie słów wypowiedzianych przez Edwarda Gierka w Stoczni Szczecińskiej im. Adolfa Warskiego w dniu 24 stycznia 1971 r. Była odpowiedzią na żądanie robotników utworzenia niezależnych związków zawodowych. Pod wpływem brutalnej działalności władz przestała funkcjonować 14 lutego 1971 r.

Pod wpływem protestów władze komunistyczne wycofały się z podwyżek wprowadzonych w grudniu 1970

Czarne pochody pamięci ofiar Grudnia '70

24:01

25:01

26:01

1:03

1:05

1971

ZADAMY UKARANIA WINNYCH
ZA ZAJŚCIA GRUDNIOWE

GRUDZIEŃ 1970

ZBRODNIA BEZ KARY

Spośród 12 osób, przeciw którym w 1995 r. złożono akt oskarżenia za zbrodnie popełnione w Grudniu '70 (m.in wobec szefa MON gen. Wojciechowi Jaruzelskiemu), tylko trzy usłyszały wyroki. W kwietniu 2013 r. po trwającym 18 lat procesie sądowym zapadły wyroki:

- wicepremier Stanisław Kociołek uniewinniony od zarzutu „sprawstwa kierowniczego”,
- oficerowie jednostek wojskowych, które uczestniczyły w masakrze grudniowej, ppłk Bolesław Faldasz (w Gdyni) oraz mjr Mirosław Wiekiera (w Gdańsku), skazani na dwa lata w zawieszeniu.

SIŁY UŻYTE DO PACYFIKACJI PROTESTÓW W GRUDNIU 1970

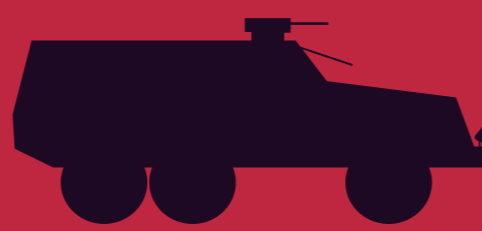
~27 tys.
żołnierzy WP

~10 tys.
funkcjonariuszy
MO i SB

550
czołgów z czego
uszkodzono lub
spalono 10

750
transporterów
opancerzonych
z czego
uszkodzono lub
spalono 18

2100
innych pojazdów
wojskowych
i milicyjnych
z czego uszkodzono
lub spalono ~100

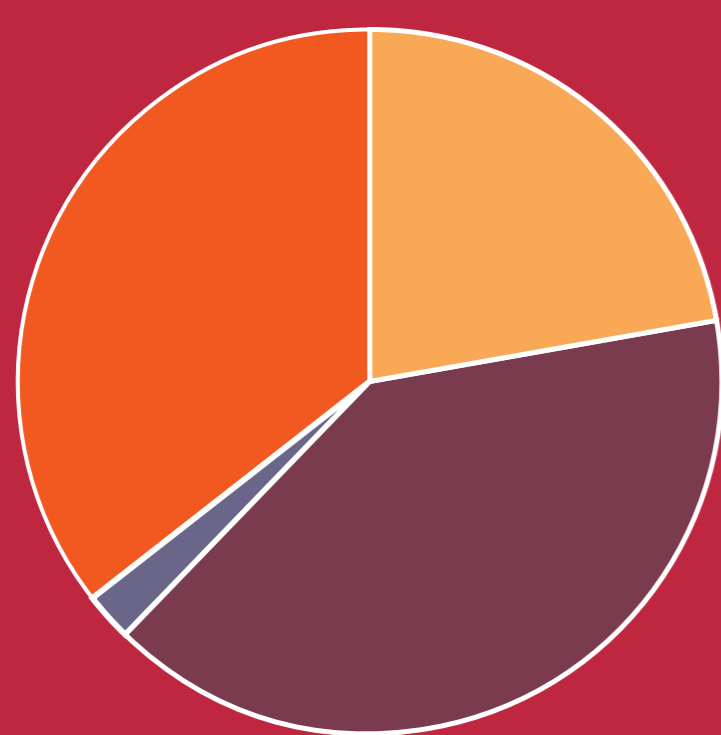
40
jednostek
pływających

108
śmigłowców
i samolotów

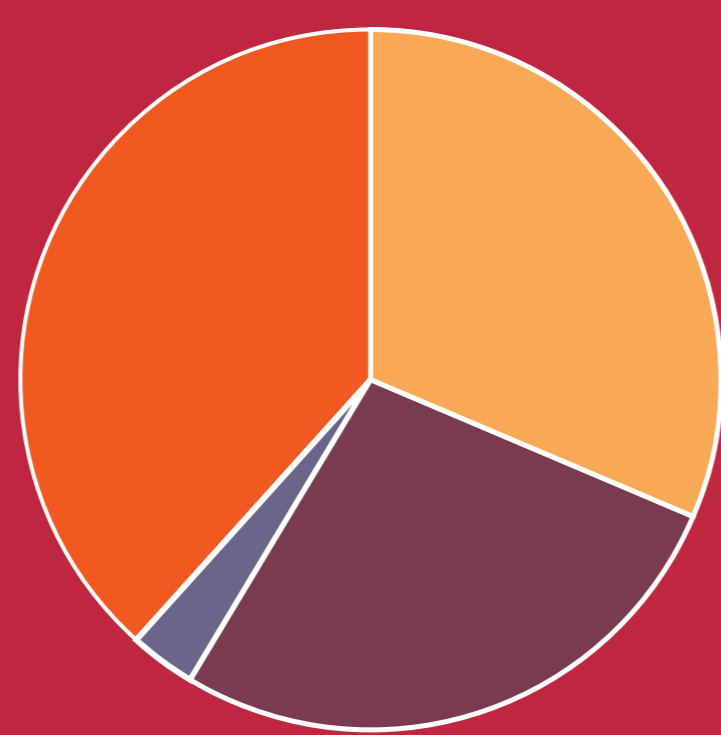

GRUDZIEŃ '70

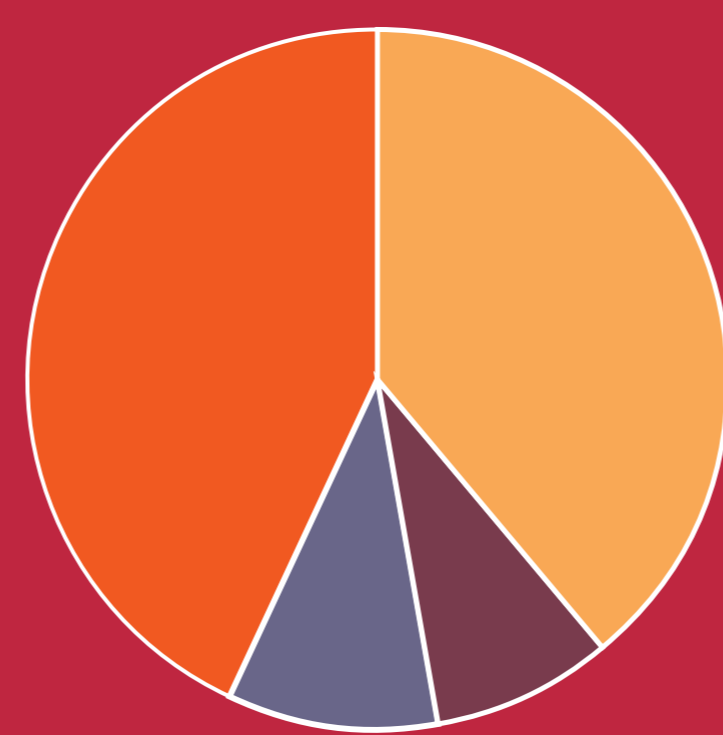
OFIARY
ŚMIERTELNE

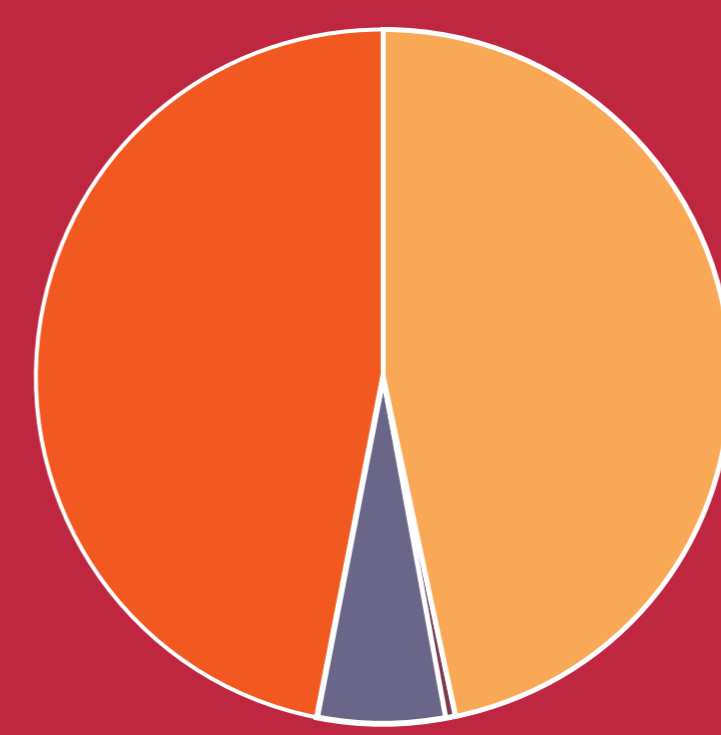
CIĘŻKO RANNI
CYWILE*

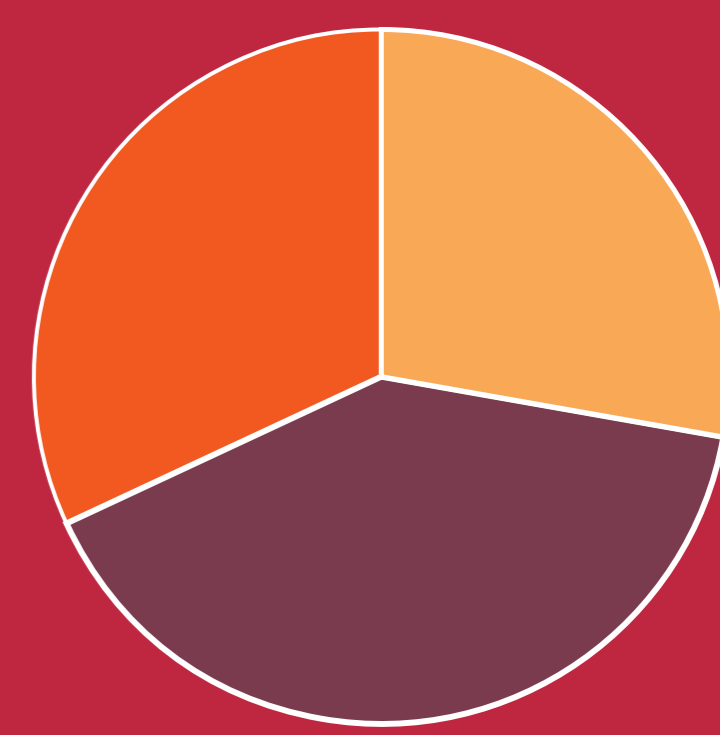
ZATRZYMANI

SKAZANI
ZA UDZIAŁ
W PROTESTACH

ZWOLNIENI
Z PRACY
ZA UDZIAŁ
W PROTESTACH

	10	91	1543	336	459
GDAŃSK	10	91	1543	336	459
GDYNIA	18	79	327	2	661
ELBLĄG	1	9	390	43	brak danych
SZCZECIN	16	110	1700	337	524

*Ciężko ranni (głównie od ran postrzałowych) oraz wymagający hospitalizacji, dane według miejsca hospitalizacji, a nie miejsca odniesienia ran
*Dane zgodne z wykazami dostarczonymi na VIII Plenum KC PZPR w styczniu 1971 r. (szpitale MSW oraz Marynarki Wojennej z Trójmiasta odmówiły dostarczenia wykazów)
*Ogólna liczba rannych 1165

Postulaty utworzenia wolnych związków zawodowych, strajki okupacyjne, żądania upamiętnienia ofiar i ukarania winnych zbrodni Grudnia '70

Sierpień 1980 r. Międzyzakładowe Komitety Strajkowe w Gdańsku, Szczecinie i większych miastach w całym kraju stały się zalążkiem NSZZ „Solidarność”

1970:1971

1980